

Stina Ekblad

af Henrik Lundgren

Hvorfor kan man ikke se danske film i svenske biografier?, spurgte Stina Ekblad i en svensk radio-udsendelse i denne sommer (9.8.86). Sammenhængen var fuldkommen *straight*: Som svensk skuespillerinde, finsk af fødsel, dansk af uddannelse, undrede hun sig over, at der var så lidt reelt kultur-samarbejde mellem de skandinaviske lande. Og i en sammenhæng, hvor både Norge, Island og Færøerne var inde, og hvor Stina Ekblad også talte om teater og musik, nåede hun så til spørgsmålet om danske film på svenske biografier.

Og som dansker sad man med den ene, kærtterse tanke i hovedet: Jamen, hvis danske film var så gode, at de kunne vises på svenske biografier, så behøvede en skuespiller som Stina Ekblad — der er flydende dansk-sproget — ikke at optræde i Sverige!

Selv forklarer Stina Ekblad sammenhængen adskilligt elskværdigere. Hvad hun fremstillede i den nævnte portræt-udsendelse, var netop hendes fascination af sprog: Af enkelte ord, af hele digte og forfatterskaber. Længe før hun ville være skuespiller, ville hun være forfatter (drømmen brast, da hun som teenager fik konvolutten med sine indsendte digte retur, og forlaget end ikke var i stand til at stave hendes navn rigtigt!) Som ung berusede hun sig i digte af Erik Axel Karlfeldt og Dan Andersson, af Karin Boye og ikke mindst af Finlands store svensksprogede lyriker, Edith Södergran. — Selv siger Stina Ekblad, at hun under sin opvækst i en svensk-sproget familie i det finske Österbotten oplevede »en næsten sanselig forelskelse i ord« — mest levede hun, når hun læste! »God digtning er et koncentrat af virkeligheden — essensen,« siger hun. Og for et menneske, der har det forhold til digtningen, det skrevne og det talte ord, må det at udtrykke sig på et fremmed sprog nødvendigvis blive en begrænsning. Nok kan der være en vis sanselig fascination i at lære sig den korrekte udtale af ord som »edderkop«, »karlud« og »kaffe-slabberads« — Stina Ekblads formulering af disse malabariske gloser i svensk radio var en dansk dronning værdig! — men det sker uvægerligt på bekostning af noget andet. Der kom en dag, efter 10 år i Danmark, da Stina Ekblad oplevede, at hendes svensk var begyndt at smuldre. Og hun blev grebet af den frygt, hun beskrev med et eksempel fra

erner Herzogs film »De grønne myrer«, hvor en af de indfødte træder frem og aflægger et længere vidnesbyrd på sin opvæksts sprog. Forhørslederen beder om at få oversat, hvad manden siger, og får svaret: Ingen ved det — han er den sidste overlevende, der taler dette sprog! — Hvad nytter det, at jeg har noget at sige, hvis ingen forstår mit sprog?« spurgte Stina Ekblad — og derfor rejste hun via Finland tilbage til Sverige, hvor hun siden 1982 har været tilknyttet Stockholms Stadsteater.

Mærkelig nok blev sproget aldrig nogen

egentlig forhindring for Stina Ekblad i de syv sæsoner fra 1974 til 81, hun optrådte på danske scener. Da hun, ikke fyldt 20 år, spillede i Peter Weiss' »Hölderlin« på Odense Teater 1974, evnede hun at bruge en svagt antydte dialekt som middel til at karakterisere et mærkværdigt, fremmeligt og tidligt modnet drengebarn: Det var lidt den samme virkning, man oplevede i hendes fremstilling af den sære og synske yngling Ismael i sidste del af Ingmar Bergmans TV-serie »Fanny og Alexander«.

Drenge-rollerne udgør et kapitel for sig i Stina Ekblads karriere — specielt de shakespearske piger, der får lov at forklæde sig som yngling. På Statsteatern har hun været Rosalinde i »Som man behager« — og på Det danske Teater var hun Viola i en mindeværdig opsætning af »Helligtrekongersaften« i 1979. Stina Ekblad gennemlevede alle faser af figurens erotiske opvågnen i sit forklædningspiel: Her var øjeblikke, hvor det virkelig svimlede, når den drengeklædte budbringerske talte sig varm for den mand, hun selv var forelsket i. Om noget er Stina Ekblad en meget fængslende og underfundig erotisk skuespillerinde. Det demonstrerede hun, overraskende, i den gamle parade-rolle som Nora i »Et dukkehjem« (Det danske Teater 1981): Her ople-

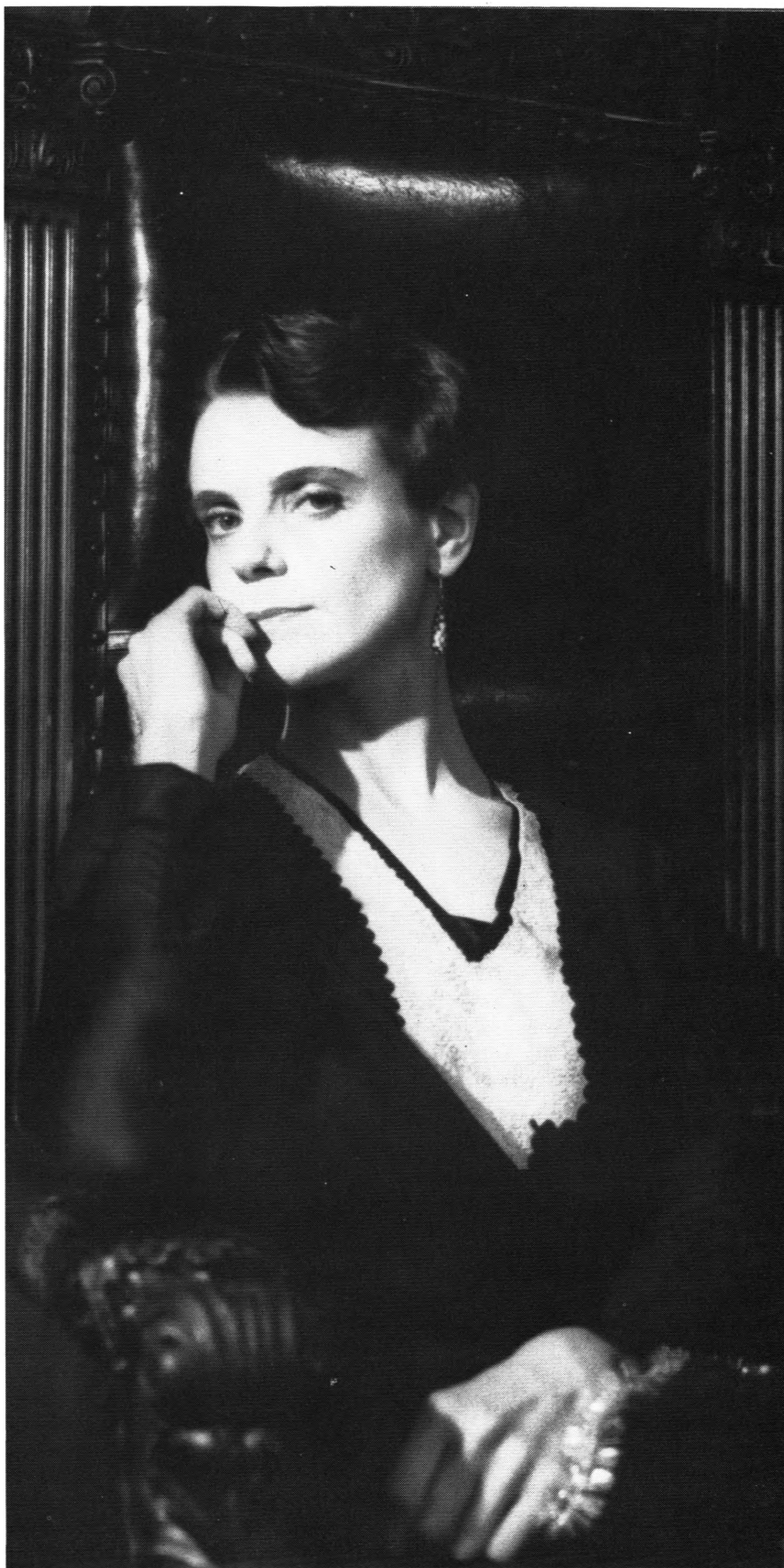

vede man for en gangs skyld ikke en dame, der tog ture og sagde slagord, men nøjagtig det forstyrrende kvindevæsen, Helmer kalder sit »egern«, sin »lærkefugl« og sin barnehustru — en kvinde, som alt for ung har lært sig at spille det spil, hendes mand forventer. Og som nu, i det øjeblik hun vågner til erkendelse, væmmes ved, at hun har lært sig at spille det så godt.

Mest overrumplende i Stina Ekblads danske karriere forekommer dog hendes spil som Schillers Elisabeth af Valois i »Don Carlos« på Odense Teater i 1977. Der var en egen højhed, en uforlignelig renhed om figuren: Hjemveen hos den unge dronning, der føler sig forvist fra sit elskede Frankrig til Filip den Andens menneskefjendske Spanien, fremstillede hun med smertende sandfærdighed. Stina Ekblad ved meget om hjemlængsel, omkostningerne ved at være en fremmed — hun bragte sit eget Frankrig med sig til et hof, hvor man ikke forstod at påskønne hendes værd. Og efter en lille uges opførelser på den fynske landsdelsscene drog den 22-årige skuespillerinde af til Østtyskland, hvor hun på Gisala Mays anbefaling medvirkede i sin første film — på tysk.

For danske seere har der primært været lejlighed til gensyn, da Stina Ekblad i foråret 85 spillede Siri von Essen i TV's Strindberg-serie, instrueret af Kjell Grede og Johan Bergenstråhle. Helt i overensstemmelse med Per Olov Enquists fortolkning af figuren viste hun en Siri, der voksede i indre klarhed og erkendelse under sine tilsyneladende nederlag til Strindberg og den øvrige mandsdominerede omverden. Og i en serie, der ellers ikke gav skuespillerne synderlig lejlighed til at arbejde på langs med deres figurer, viste hun sin imponerende tekniske dygtighed i den korte scene i sidste afsnit, hvor hun — 30 år efter — skal komme til orde fra sufflørkassen som en sandhedens røst fra Strindbergs fortid.

Aktuel på de hjemlige biografer er hun med portrættet af Agnes von Krusenstjerna i Mai Zetterlings »Amorosa«: En præstation, der samler en række af hendes fineste kvaliteter — den svale sanselighed, den neurotiske intensitet, den intelligente tilrettelæggelse og styring af et længere forløb. Mai Zetterlings tolkning af Krusenstjerna som en forfatter, der skrev sig stadig dybere ind i neurosen under ægtemanden Sprengels dæmoniske påvirkning, er umiddelbart svært at godtage — måske især fordi Erland Josephson giver den i værste teaterstil som diabolsk forfører. Men Ekblad er bevægende fin i sin fremstilling af forfatterindens stækkede, men aldrig kvalte oprør mod den omverden, der ikke vil indrømme hende kærlighed, råderum og frihed til at forme sit eget liv, »Hvorfor skabte Gud mennesker med så urolige hjerter?« — det er i høj grad Stina Ekblads fortjeneste at gøre dette spørgsmål til et personligt anliggende for filmens Agnes von Krusenstjerna.

Stina Ekblad i *Amorosa* (herunder), i *Fanny og Alexander* (s. 40 øverst) og i *Lene & Sven Grønlykkes Thorvald og Linda* (Danmark 1981).